

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI BİŞKEK ZİRVESİ SONUÇLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Hasibe Tuğçe Taşık

Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) 11. Zirvesi 6 Kasım 2024 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te ' Türk Dünyası'nın güçlendirilmesi: Ekonomik Entegrasyon, Sürdürülebilir Kalkınma, Dijital Gelecek ve Herkes için Güvenlik' temasıyla gerçekleşti. Zirveye Azerbaycan, Kazakistan, Türkiye, Özbekistan, Macaristan ve KKTC devlet başkanları düzeyinde katılım gösterirken, Türkmenistan'ın Bişkek Büyükelçisi ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev de katılım göstermişlerdir.

2011 yılında ' Ekonomik ve Ticari İş birliği' teması ile 1. Zirvesi'ni gerçekleştiren Türk Devletleri Teşkilatı devam eden yıllarda eğitim, bilim ve kültürel işbirliği, ulaştırma, turizm, medya ve enformasyon, gençlik ve milli sporlar, kobilerin desteklenmesi gibi çok geniş yelpazede biraraya gelmektedirler. Kurum içerisinde bu tematik yelpazeye uygun olarak hareket eden Türk Ticaret ve Sanayi Odası(2019), Türk Yatırım Fonu(2024), Sağlık Bilimleri Konseyi(2020), Başsavcılar Konseyi (2021) gibi yapılar ve alt örgütlenmeler bulunmaktadır.

11. Zirve sonrasında Bişkek Deklarasyonu kabul edilmiştir. Deklarasyonda dört ana alanda iş birliği ve alt başlıkları yer almıştır. İlk başlık 'Siyaset, Dış Politika ve Güvenlik Alanında İş birliği'dir. Özellikle yeşil ekonomi alanında Türk sermaye piyasasının genişletilmesi için Türk Yeşil Finans Konseyi'nin kurulmasına yönelik Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Türk Dünyası Şartı onaylanmıştır ve TDT'nin yeni bayrağı kabul edilmiştir. Avrupa Birliği ile ilişkiler, Gazze, Afganistan başlıkları da ele alınmıştır ve ortak görüş beyan edilmiştir. İkinci başlık olan 'Ekonomik ve Sektörel İş Birliği' kapsamında dijital ekonomi vurgusu yapılmıştır ve Türk Devletleri arasında ticareti kolaylaştırmak ve daha güvenilir hale getirmek amacıyla çerçeve oluşturacak olan "Türk Devletleri Teşkilatı Üye Devletleri Hükümetleri arasında Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması (DEPA)" imzalanmıştır. Ayrıca üye ülkelerin merkez bankaları arasında iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik kararlar alınmıştır. Üyeler arasında ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi için finansal, dijital, e-ticaret, fikri mülkiyet, tarım,sanayi, bilim, teknoloji, inovasyon, sürdürülebilir turizm, sağlık yönetimi ve eğitim gibi çeşitli alanlarda ortak pazar oluşturulma fikri tartışmaya açılmıştır. Bu faaliyetlere ek olarak Türk Yatırım Fonu'nun kurulması da orta ve uzun vadede ekonomik entegrasyonun sağlanmasına ve yatırım çekilmesine katkı sağlayacaktır.

Ulaştırma konusu ise özel bir önem arz etmektedir. Ulusal dijital ulaştırma ve lojistik platformunun geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır ve ilgili olarak 6 Mart 2024 tarihinde Türk Devletleri Ulusal Ulaştırma Dernekleri Başkanları 1. Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Haziran 2024' te taşımacılık şirketleri ve lojistik merkezleri arasındaki ağın güçlendirilmesi, mevcut ulaştırma koridorlarının potansiyelinin araştırılması ve geliştirilmesi için özel sektörün aktif katılımını teşvik ettiklerini belirterek Türk Devletleri Lojistik Merkezleri ve Kargo Taşıyıcıları

Alternatif Plaza, Kızılırmak Mah. 1446 Cad. No: 12/37 - Kat: 10 - 06510, Çukurambar / ANKARA

www.tespam.org

İttifakı ile Türk Bölgesi Karayolu Taşımacılığı Dernekleri Birliği (TDT-KTDB) kurulmuştur ve bu zirve ile Ulaştırma Bakanlarına bu kurumların koordinasyonu geliştirmeye, lojistik ve ulaşırmada yenilikçiliği teşvik etmeye ve bölge genelinde daha pürüzsüz ve verimli transit işlemlerinin desteklenmesi yetkisi verilmiştir. Yine bu konuda Türkiye'nin inisiyatifi ile oluşturulmaya çalışılan 'Orta Koridor Girişimi' önemli bir yere sahiptir. Komşu ülkelerle ve Türk Dünyası ile bağlantının sağlanması, çok yönlü ulaşırmaya koşullarının oluşturulması, Orta Koridor boyunca tarifeli trenlerin oluşturulması ve taşımacılık potansiyelinin arttırılmasına yönelik atılan adımların hızlandırılması kararlaştırılmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı üyelerinden özellikle Özbekistan, Kırgızistan'ın temel ekonomik faaliyetleri tarım ağırlıklıdır. Türkiye ekonomisinde de tarım sektörünün varlığı ortalama %6'dır ve bu gruba dahil edilebilir. Bu sebeple tarımsal dayanıklılığı güçlendirmek ve TDT bölgesindeki çiftçi topluluklarının uzun vadeli refahına katkıda bulunmak amacıyla "TDT Üye Devletleri Arasında Ortak Tarım Sigortası Sisteminin Kurulması" projelerinin uygulanması, yıllık bir "Türk Tarım ve Gıda Güvenliği Genel Görünümü"nin geliştirilmesi ve veri odaklı "TDT Dijital Tarımsal Veri Platformu" ve "OTS Made" marka projelerinin oluşturulmasına yönelik adımlar atılmaktadır.

Dijitalleşme konusuna birçok başlık altında değinilmiş ve dijital teknolojiler, dijital okuryazarlık eğitimi, sağlık sistemlerinin dijitalleştirilmesi, siber olaylara karşı ortak koruma platformunun kurulması gündeme gelmiştir. Ayrıca yeşil teknolojilerin kullanılması, enerji tasarrufu, suyun yeniden kullanılması, iklim değişikliği değinilen diğer konular olmuştur.

Halktan halka iş birliği başlığı altında etnik, kültürel, dilsel ve dini kimliklerin korunması için başta TDT Diaspora faaliyetleri değerlendirilmiştir. Türkiye Bursları'nın genişletilmesi, 6. Dünya Göçebe oyunlarının 2026'da Kırgızistan'da gerçekleşmesi, Azerbaycan'ın Larekan şehrinin 2024 yılı Türk Dünyası Gençlik Başkenti seçilmesi sosyo- kültürel etkilere sahip faaliyetler değerlendirilmiştir.

Son başlık altında Türk Dünyasında kurumsallaşmayı sağlamak için atılan adımlara değinilmiştir. TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Yatırım Fonu gibi kurumların diğer ülkeler ve kurumlarla iş birlikleri, Ortak Türk Alfabesi ile ilgili Komisyon faaliyetlerine değinilmiş ve 2024-2025 yılının UNESCO tarafından 'Divânu Lugâti't-Türk'ün 950. yıldönümü kutlamalarının yapılacağı belirtilmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı kuruluşundan bugüne 15 yıl içerisinde geniş bir coğrafyada, birden fazla alanda ortak faaliyetler gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Üye ülkeler siyaset, ekonomi, ticaret, ulaşım, kültür, dijitalleşme, sürdürülebilirlik konusunda ortak kalkınmayı hedeflemektedirler. Bu doğrultuda kendi kurumsallaşmalarına ayrı bir önem vererek, diğer ülkeler ve uluslararası kurumlarla iyi ilişkiler geliştirmektedirler. İstikrarlı bir şekilde bölgesel entegrasyon adımları atılmaktadır. TDT üyesi ülkelerin doğal kaynakları, ekonomik yapıları ve coğrafi konumu göz önünde bulundurulduğunda ortak projeler ve kalkınma hamleleri fayda sağlayacaktır.